

Guillermo Guimaraens Igual
Universitat Politècnica de València
guiguig@cpa.upv.es

Virginia Navalón Martínez
Universitat Politècnica de València
virginianavalon@gmail.com

Generació *millennial* i despoblament. Estudi sobre les característiques dels *millennials* i les expectatives d'una migració lligada a l'estil de vida a l'Espanya despoblada

Resum: En el context global la generació *millennial* representa una porció substancial de població. La seua principal característica és que aconsegueix la maduresa en el nou mil·lenni. Està abocada a viure i dissenyar el futur immediat. Aquesta evidència ha fet que s'intenten definir les seues claus a partir d'estudis estadístics. L'interès radica en el fet que ens trobem davant una generació aparentment indesxifrable per a les generacions anteriors, perquè ha nascut en el món global, connectada a la revolució digital i sacsejada per successives crisis. Simultàniament, s'ha despertat l'alarma davant el fenomen de despoblament de determinats territoris i moltes administracions i col·lectius tracten de trobar fórmules per a frenar-ho. La present investigació, a partir de treballs acadèmics precedents, planteja comparar les estratègies de les diverses administracions amb les expectatives i inquietuds d'aquest col·lectiu, desgranades a partir de l'anàlisi dels estudis estadístics recopilats, al mateix temps que s'analitza la viabilitat d'una migració lligada a l'estil de vida.

Paraules clau: *Millennials*; despoblament; Espanya buidada; migració lligada a l'estil de vida

The millennial generation and depopulation. Study on the generational characteristics of millennials and expectations of a lifestyle migration into depopulated Spain

Abstract: In the global context, the millennial generation represents a substantial portion of the population. Their main characteristic is that they are coming of age in the new millennium. They are expected to live and design the immediate future. This evidence has led to attempts being made to define their key characteristics on the basis of statistical studies. The interest lies in the fact that we are facing a generation that is apparently impossible to decipher by previous generations, as they were born into a global world, connected to the digital revolution and shaken by successive crises. At the same time,

alarms have been raised about the phenomenon of depopulation of certain territories in Spain and many administrations and groups are trying to find ways to halt it. This research, based on previous academic work, sets out to compare the strategies of the various administrations with the expectations and concerns of this group, based on the analysis of the statistical compiled reports, whilst analyzing the viability of migration linked to lifestyle.

Keywords: Millennials; depopulation; emptied Spain; lifestyle migration

Com citar | How to cite:

Guillermo Guimaraens Igual and Virginia Navalón Martínez. "The millennial generation and depopulation. Study on the generational characteristics of millennials and expectations of a lifestyle migration into depopulated Spain" ANUARI d'Arquitectura i Societat research journal, no. 2 (2022): 112-132. ISSN: 2792-7601. <https://doi.org/10.4995/anuari.2022.17798>

Generación *millennial* y despoblamiento. Estudio sobre las características de los *millennials* y las expectativas de una migración ligada al estilo de vida en la España despoblada

Resumen: En el contexto global la generación *millennial* representa una porción sustancial de población. Su principal característica es que alcanza la madurez en el nuevo milenio. Está abocada a vivir y diseñar el futuro inmediato. Esta evidencia ha hecho que se intenten definir sus claves a partir de estudios estadísticos. El interés radica en que nos encontramos ante una generación aparentemente indescifrable para las generaciones anteriores, pues ha nacido en el mundo global, conectada a la revolución digital y sacudida por sucesivas crisis. Simultáneamente, se ha despertado la alarma ante el fenómeno

de despoblamiento de determinados territorios y muchas administraciones y colectivos tratan de hallar fórmulas para frenarlo. La presente investigación, a partir de trabajos académicos precedentes, plantea comparar las estrategias de las diversas administraciones con las expectativas e inquietudes de este colectivo, desgranadas a partir del análisis de los estudios estadísticos recopilados, al tiempo que se analiza la viabilidad de una migración ligada al estilo de vida.

Palabras clave: *Millennials*; despoblación; España vaciada; migración ligada al estilo de vida

Génération *millenniale* et dépeuplement. Étude sur les caractéristiques des *millenniaux* et les espoirs d'une migration liée au style de vie en une Espagne dépeuplée

Résumé : Dans un contexte global, la génération *millenniale* représente une portion importante de la population. Sa caractéristique principale est qu'elle obtient la maturité dans le nouveau millénaire. Elle est vouée à vivre et à concevoir l'avenir immédiat. Cette évidence a entraîné un essai de définition de ses clés à partir d'études statistiques. L'intérêt réside dans le fait de nous trouver face à une génération apparemment indéchiffrable pour les générations précédentes, car elle est née dans un monde global, connectée à la révolution numérique et frappée par des crises successives. Simultanément, une alarme a été

déclenchée face au phénomène du dépeuplement de certains territoires, de telle façon que beaucoup d'administrations et de collectifs essaient de trouver des formules pour le freiner. À partir de quelques travaux académiques précédents, cette recherche se propose de comparer les stratégies de certaines administrations avec les attentes et les inquiétudes de ce collectif, égrainées à partir de l'analyse des études statistiques collectées, ainsi que d'analyser la viabilité d'une migration liée au style de vie.

Mots-clés : *Millenniaux* ; dépeuplement ; Espagne vaciada ; migration liée au style de vie

Introducció

La creixent alarma davant el fenomen del despoblament rural, especialment acusat a Espanya, i que adquireix dimensions d'extrema gravetat en alguns contextos regionals concrets, ha despertat la sensibilitat de nombroses administracions i col·lectius, que, a la cerca de solucions, plantegen estratègies aparentment diverses però amb un fons semblant. Les propostes per a aquest complex desafiament se centren majoritàriament en com retornar el valor al camp i atraure o retenir als seus pobladors. En el context global, precisament, la generació *millennial* representa una porció substancial de la població, destinada a viure i dissenyar el futur immediat. Aquesta evidència l'ha convertida en l'objectiu de nombrosos estudis estadístics que analitzen els seus desitjos per a diagnosticar les seues capacitats de consum. Aquest interès s'ha acusat en el cas de moltes empreses desorientades a l'hora de modelitzar a un col·lectiu que integra als hipotètics consumidors futurs dels seus productes i que resulta aparentment indesxifrable respecte als models de generacions anteriors. La singularitat d'aquest col·lectiu és la d'haver nascut en un món global, connectat a la revolució digital i sacsat per successives crisis. En el present article es pretén reflexionar sobre la viabilitat d'una migració lligada a l'estil de vida en enfrontar el conflicte del món rural amb aquesta nova generació.

Objectius i metodologia

La present investigació es basa en l'anàlisi de les línies estratègiques que, des de la Unió Europea, el govern d'Espanya i els corresponents governs autonòmics es plantegen enfront del repte del despoblament.

Simultàniament, per a definir les claus generacionals dels *millennials*, s'ha procedit a la consulta d'un conjunt de plataformes *Open Data* com l'Institut Nacional d'Estadística, *Europa Open Data Portal*, *Statista*, *Global Open Data Index* i *Wikidata*. Aquestes consultes

Introduction

The growing concern regarding the phenomenon of rural depopulation, which is particularly severe in Spain, and which is becoming extremely serious in some specific regional contexts, has aroused the sensitivity of numerous administrations and groups which, in the search for a solution, are proposing strategies which are apparently diverse but of a similar background. Most of the proposals for this complex challenge focus on how to restore value back to the countryside and attract and retain its inhabitants. In the global context, the millennial generation represents a substantial portion of the population, destined to live and design the immediate future. This evidence has made them the target of numerous statistical studies that analyze their desires in order to diagnose their purchasing power. This interest has been felt in the case of many companies that are unfamiliar with the modeling of a group that includes the hypothetical future consumers of their products and which is apparently impossible to decipher with respect to the models of previous generations. The

uniqueness of this group is that they were born into a global world, connected to the digital revolution and shaken by successive crises. This paper aims to reflect on the viability of lifestyle migration in confronting the conflict of the rural world with this new generation.

Objectives and methodology

This research is based on the analysis of the guidelines from the European Union, the Spanish government and the corresponding autonomous governments, that have proposed to face the challenge of depopulation.

At the same time, in order to define the generational characteristics of millennials, we have consulted a series of Open Data platforms such as the National Institute of Statistics, Europe Open Data Portal, Statista, Global Open Data Index and Wikidata. These consultations have been complemented with data extracted from those studies accessible from the network, usually marked by a line of work

s'han complementat amb dades extretes a partir d'aquells estudis accessibles des de la xarxa, normalment marcats per una línia de treball destinat al disseny de productes específics. Entre elles, *Analiza IAB Spani*, *CIBBVA*, *Caixa Bank*, la consultora *Deloitte*, *Eurostat*, *Pew Research Center*, *U. S. Census Bureau*, *Ipsos*, *Boston Consulting Group*, *EPRS*, *Brookings Institute*, *Telefónica*, *Accenture*, *Informe Nielsen*, etc.

S'ha procedit a rastrejar articles acadèmics en plataformes com a *Web of Science* o *Google Scholar* amb les variables Espanya buidada, despoblament rural, millennials, entre altres, a fi d'accedir a fonts que analitzen l'èxit o fracàs de determinades estratègies relacionades amb el despoblament del món rural, en el context espanyol i pròximes en el temps.

A partir del conjunt de la informació s'ha optat per recopilar investigacions que analitzen el fenomen de la migració lligada a l'estil de vida, especialment en el cas espanyol i en el context present. En aquest apartat s'ha pogut accedir al treball de Raúl Lardiés-Bosc i Ana Castelló Puig¹, centrat en les zones rurals d'Aragó, un dels territoris més castigats pel fenomen.

A partir de la informació obtinguda i la seua contraposició, s'han pogut extraure diverses conclusions que donen forma a aquest treball i obrin possibles línies d'investigació.

Millennials: característiques d'una generació a partir dels estudis estadístics

Els *millennials* constitueixen aquell conjunt de joves nascuts en les dècades dels 80 i 90 del passat segle i que, per tant, aconsegueixen la seua maduresa amb el nou mil·lenni. Actualment, ronden la trentena i és la generació que s'acaba d'incorporar al mercat laboral. Els definim com els definim –“ninis”, “joves badall”, “generació Y”, “*selfies*”, “edat perduda”...² estan destinats a viure i dissenyar el futur. Com totes les generacions, contenen una diversitat incatalogable i, si per alguna cosa els arriba l'etiqueta, és per haver-se format en un context de globalització, de revolució digital i crisis permanents.³

aimed at the design of specific products. Among them, *Analiza IAB Spain*, *CIBBVA*, *Caixa Bank*, the consultancy *Deloitte*, *Eurostat*, *Pew Research Center*, *U. S. Census Bureau*, *Ipsos*, *Boston Consulting Group*, *EPRS*, *Brookings Institute*, *Telefónica*, *Accenture*, *Nielsen Report*, etc.

Academic papers have been traced on platforms such as *Web of Science* or *Google Scholar* with the variables such as empty Spain, rural depopulation, millennials, among others, in order to access sources that analyze the success or failure of certain strategies related to the depopulation of the rural world, in the Spanish context and in the near future.

On the basis of all the information available, it was decided to compile research that analyzes the phenomenon of migration linked to lifestyle, especially in the Spanish case and in the present context. In this section we have been able to access the work of Raúl Lardiés-Bosque and Ana Castelló Puig¹, which focuses on the rural areas of Aragón, one of the territories most affected by the phenomenon.

On the basis of the information obtained and its comparison, it has been possible to draw various conclusions that shape this work and open up possible lines of research.

Millennials: Characteristics of a generation based on statistical studies

Millennials are the group of young people born in the 80s and 90s of the last century and who, therefore, reached maturity with the new millennium. They are currently in their thirties and are the generation that has just entered the labor market. Although we define them as –“ninis”, “yawning youngsters”, “generation Y”, “*selfies*”, “the lost generation”...²– they are destined to live and design the future. Like all generations, they contain an uncategorizable diversity and, if there is one reason why they have been labeled, it is because they have grown up in a context of globalization, digital revolution and permanent crisis.³ Among the adjectives that identify them, possibly from the point of view of some of their elders, are narcissism, laziness, individualism, little

Entre els qualificatius que els identifiquen, possiblement des de l'òptica d'alguns dels seus majors, està el narcisisme, la peresa, l'individualisme, l'escàs posicionament polític, un cert aburguesament per haver-se criat sense dificultats, i aqueixa habilitat digital per a moure's en un món que no han conegut d'una altra manera.⁴ No obstant això, assumint aqueixes característiques de context, especialment matisades arran de l'última pandèmia, uns altres els auguren un futur optimista, per les possibilitats que pot oferir una presa general de consciència sobre el teletreball o, fins i tot, una sensibilitat generacional que prioritza eludir les preocupacions.⁵ Així, determinades prioritats que per a altres generacions podrien resultar clau, com la casa i el cotxe en propietat, per posar un exemple, no resulten tan determinants per a aquesta generació. D'aquesta manera, sorgeixen opcions que deslocalitzen el punt de treball i permeten mirar al camp, on alguns es plantegen una política de subsistència consolidada en elements productius com l'hort o una economia basada en el bescanvi.⁶ Al mateix temps, les empreses fixen la seua mirada en els emprenedors digitals, impulsors de l'economia col·laborativa, sensibles al canvi climàtic, a la vida sana...⁷ El món polític tracta d'intuir a aquest nou electorat, la banca intenta endevinar com aquesta nova generació entén l'estalvi o la inversió, les empreses de sempre es plantegen com fidelitzar a un treballador que aspira al nomadisme i a l'emancipació amb les seues startup, les companyies asseguradores accentuen els seus estudis de mercat per a desxifrar les seues preocupacions sobre l'avenir, i el mercat estudia com seduir-los en les seues campanyes publicitàries i quins mitjans utilitzar per a aconseguir-los i assegurar el consum.

El conflicte del despoblament rural. Mirada crítica a les estratègies de l'administració

En aquest context de canvi generacional, analitzem un conflicte que no és nou, el de la concentració, la dispersió o el buit poblacional; dit d'una altra forma, el desequilibri de les tendències d'agrupament dels individus en el territori.

political positioning, a certain gentrification due to having grown up without difficulties, and that digital ability to get by in a world they have never known otherwise.⁴ However, assuming these contextual characteristics, especially nuanced in the wake of the latest pandemic, others predict an optimistic future for them, due to the possibilities that a general awareness of remote working may offer, or even a generational sensitivity that prioritizes the avoidance of worries.⁵ Thus, certain priorities that might be key for other generations, such as owning a house and a car, for example, are not so decisive for this generation. In this way, options are emerging that relocate their workplace and allow them to look to the countryside, where some are considering a subsistence policy based on productive elements such as a vegetable garden or an economy based on trade.⁶ At the same time, companies are looking to digital entrepreneurs, drivers of the collaborative economy, those sensitive to climate change and healthy living.⁷ The world of politics is trying to grasp this new audience, the banking sector is trying to guess how this new generation understands savings and investment, traditional companies are

considering how to win the loyalty of a worker who aspires to nomadism and emancipation with their start-ups, insurance companies are stepping up their market research to decipher their concerns about the future, and the market is studying how to seduce them in its advertising campaigns and what means to use to reach them and ensure their consumption.

The conflict of rural depopulation. A critical overview of the administration's strategies

In this context of generational change, we are analyzing a conflict that is not new, that of concentration, dispersion or a population vacuum; in other words, the imbalance in the grouping tendencies of individuals in the territory.

In fact, these imbalances in the occupation of land have been a constant in history and are directly related to the survival of the individual and the group he or she is part of, with a dominant traditional tendency towards concentration.

Realment, aquests desequilibris en l'ocupació del territori han sigut una constant en la història i estan directament relacionats amb la supervivència de l'individu i del grup que integra, amb una tendència tradicional dominant cap a la concentració.

Les variables històriques que impulsen la concentració dels individus són diverses, complexes i particulars per a cada fenomen de concentració, encara que originàriament es prioritze la defensa, el comerç o la proximitat a determinats recursos. Sobre la base d'això, podem parlar del germen de les primeres grans ciutats i de fets diferencials que caracteritzen cadascun dels fenòmens urbans. Poques coses han canviat en aquest sentit.

El creixement demogràfic, les variables culturals i els nous models econòmics han portat al fet que hui dia es plantege com un problema l'excessiva concentració i la tendència al buidatge de determinats territoris, al mateix temps que creix una consciència col·lectiva sobre la insostenibilitat d'aquesta manera d'ocupar el territori.

S'ha procedit a analitzar, en el cas concret del nostre país, Espanya, i concretament de la Comunitat Valenciana, alguns estudis recents sobre el conflicte del despoblament des de la mirada de l'arquitectura i l'urbanisme. L'estudi d'Herrera Crespo⁸, per exemple, confirma la diversitat i falta d'homogeneïtat d'indicadors en les diferents escales, europea, nacional i autonòmica, que dificulta d'entrada la definició nítida de les àrees i localitats en risc.⁹ Al mateix temps es detecta heterogeneïtat en les estratègies de les diferents administracions que tracten de donar resposta al problema del despoblament. En aquest sentit, a escala europea simplement es proveeix un marc per a finançar propostes estatals per a combatre el despoblament i afavorir la integració dels territoris. En el cas espanyol, l'Estratègia Nacional enfront del Repte Demogràfic¹⁰ tracta de definir una sèrie d'actuacions que aborden el fenomen per al despoblament. És fins al moment la principal proposta específica que s'ha plantejat en la lluita contra aquest fenomen, però requereix possiblement una major profunditat a l'hora de definir i entendre el conflicte i fins i tot de justificar la bateria de solucions i el límit d'aquestes. Possiblement, a causa de l'escàs desenvolupament de propostes relacionades amb el tema, s'ha hagut de nodrir d'experiències autonòmiques

The historical variables that drive the concentration of individuals are diverse, complex and particular to each phenomenon of concentration, even if the original priority was defense, trade or proximity to certain resources. On this basis, we can speak of the origins of the first large cities and of the differential facts that characterize each of the urban phenomena. Few things have changed in this respect.

Demographic growth, cultural variables and new economic models have led to the excessive concentration and the tendency to empty certain territories as a problem today, while at the same time there is a growing collective awareness of the unsustainability of this way of occupying the territory.

We have proceeded to analyze, in the specific case of our country, Spain, and specifically of the Valencian Community, some recent studies on the conflict of depopulation from the point of view of architecture and town planning. The study by Herrera Crespo,⁸ for example, confirms the diversity and lack of homogeneity of indicators on the different scales, European, national and

regional, which makes it difficult from the outset to clearly define the areas and localities at risk.⁹ At the same time, heterogeneity is detected in the strategies of the different administrations trying to respond to the increasing problem of depopulation. In this sense, at the European level, a framework is simply provided to finance state proposals to combat depopulation and favor the integration of territories. In the case of Spain, the National Strategy against the Demographic Challenge¹⁰ attempts to define a series of actions to tackle the phenomenon of depopulation. So far, it is the main specific proposal that has been put forward in the fight against this phenomenon, but it possibly requires greater depth in defining and understanding the conflict and even justifying the range of solutions and their limits. Possibly due to the scarce development of proposals related to the issue, it has had to draw on previous experiences in the autonomous communities, although, despite its inadequacy, it also has to be credited with having inspired proposals that have followed. In the case of the Valencian Community, Herrera draws attention to the fact that there is no specific roadmap on the

precedents, encara que, i malgrat la seua insuficiència, també té el mèrit d'haver inspirat propostes que han arribat a continuació. En el cas de la Comunitat Valenciana, Herrera crida l'atenció sobre el fet que no s'intuïska un full de ruta concret sobre el tema, que no existisca una estratègia específica, encara que es troben propostes relacionades en el Decret destinat a definir l'estratègia territorial regional o el Programa de Desenvolupament Rural 2014-2020 dissenyat per l'Agència Valenciana de Foment i Garantia Agrària i enviat a la Unió Europea. Precisament es coincideix a concloure que la feblesa de les propostes d'actuació dels diferents organismes no permet abordar amb eficàcia un problema que s'agreuja.¹¹

El paper marginal de l'Arquitectura en el debat del despoblament. La necessitat d'una refonamentació

L'aportació des de l'arquitectura a aquest debat passa per la reflexió entorn del paper de la regeneració urbana i l'urbanisme en les estratègies contra el despoblament. Curiosament, com també es pot observar en l'estudi d'Herrera, quan arriba el moment si es fes aquesta aportació, se sol inscriure en el marc de les estratègies governamentals. Si bé, d'una banda, es critica la insuficient presència de l'urbanisme i la regeneració urbana en les iniciatives governamentals,¹² especialment en la lluita contra el despoblament, no s'aspira al fet que aquest debat ocupe la reflexió teòrica en l'inici del procés. Alguna cosa succeeix amb el fet arquitectònic i les aportacions de molts arquitectes, que es limiten a oferir una possible solució parcial a un conflicte concret, conseqüència d'un debat que ni tan sols s'han plantejat.

Crida l'atenció que les propostes arquitectòniques amb major repercussió en els mitjans coincideixen amb l'exaltació de la fita, entés com a símbol màgic que lligat al turisme és portador de béns. Pot servir d'exemple com la premsa recull el debat d'experts sobre l'arquitectura i l'Espanya buidada en el Big-Mat Day (2020). Curiosament, les propostes projectuals oferides se sintetitzen en centres d'interpretació, museus o allotjaments rurals, el destinatari dels quals no és un altre que el turista rural del segle XXI. En les conclusions de l'esdeveniment, no obstant això, es concreten idees generals com tractar d'apostar per *"una estructura territorial*

subject, that there is no specific strategy, although there are related proposals in the Decree aimed at defining the regional territorial strategy or the 2014-2020 Rural Development Programme designed by the Valencian Agricultural Development and Guarantee Agency and sent to the European Union. It is therefore the conclusion that the weakness of these proposals by the different government bodies is preventing them from effectively tackling a problem that is only getting worse.¹¹

The marginal role of architecture in the depopulation debate. The need for a new approach

The contribution of architecture to this debate includes a reflection on the role of urban regeneration and urban planning in strategies against depopulation. Curiously, as can also be seen in Herrera's study, when the time comes to make this contribution, it is usually included within the framework of governmental

strategies. While on the one hand, the insufficient presence of urban planning and urban regeneration in government initiatives is criticized, especially in the fight against depopulation, there is no aspiration for this debate to occupy the theoretical reflection at the beginning of the process. Something similar happens in the case of architecture and the contributions of many architects, who limit themselves to offering a possible partial solution to a specific conflict, a consequence of a debate that they have not even considered.

It is striking that the architectural proposals with the greatest repercussion in the media coincide with the exaltation of the landmark, understood as a magical symbol that, linked to tourism, is the promoter of heritage. An example of this is how the press reports the debate of experts on architecture and empty Spain in the Big-Mat Day (2020). Curiously, the project proposals offered are synthesized in interpretation centers, museums or rural lodgings, whose target is none other than the rural tourist of

on convisquen ciutats grans i xicotetes amb entorns rurals, amb objectius compartits i polítiques actives de les Administracions”, assumir el repte de generar una activitat en el territori, o reivindicar el paper de l'arquitecte com el professional capacitat per a buscar oportunitats llegint “el territori d'una manera pròpia i diferent”, “repensant l'estructura territorial” i “conciliant infraestructures tècniques amb les infraestructures socials”. També es coincideix que “no pot haver-hi una estratègia globalitzada, sinó que cal analitzar cas per cas”, i se suggereixen les possibilitats que ofereix la tecnologia, les xarxes, internet, el teletreball i altres eines digitals per a oferir noves solucions. Finalment, s'assumeix que entre el desig d'un retorn al rural i l'entrada en joc de l'arquitectura ha de mitjançar l'aparició d'una demanda.¹³ Aquesta última conclusió sembla suggerir una ancestral, demolidora i equívoca convicció que l'arquitectura no és res sense promotors externs, assumint que l'arquitecte pot quedar al marge dels processos previs al fet constructiu, consolidant una visió reduccionista de la professió.

És significatiu que la XV edició de la Biennal Espanyola d'Arquitectura i Urbanisme (BEAU), porte per títol “Espanya buida. Espanya plena” i que, quan els organitzadors tracten de sintetitzar les conclusions de la mateixa a manera de bestreta, s'insistisca en l'elogi a l'objecte, que, encara que amable, és objecte al cap i a la fi: “les obres reunides en l'exposició pertanyen a una escala xicoteta o mitjana en les quals s'aprecia la importància de la materialitat, d'un cert retorn als mitjans locals que acosten l'arquitectura a la quotidianitat dels ciutadans, i integren de manera natural la idea de sostenibilitat.”¹⁴

Algunes escoles d'arquitectura tracten d'ajustar els objectius dels treballs dels seus alumnes als objectius de desenvolupament sostenible (ODS) fixats en l'agenda 2030 de l'Organització de les Nacions Unides (ONU), i en molts casos, ja s'incorporen temàtiques associades a la recuperació de la denominada Espanya buidada, terme qüestionat en la mesura que se sosté que aquesta Espanya mai va estar plena. Si bé aquests propòsits s'analitzen independentment, la realitat és que estan interrelacionats i no poden abordar-se si no és de manera global. El conjunt dels ODS subjau en qualsevol debat que tinga a veure amb el cas que ens ocupa, la qual cosa ajuda a emfatitzar la importància del tema: assegurar la vida saludable, garantir una educació de qualitat inclusiva i equitativa, aconseguir la igualtat entre gèneres, garantir

the 21st century. In the conclusions of the event, however, general ideas are specified such as trying to bet on “a territorial structure where large and small cities coexist within rural environments, with shared objectives and active policies of the administrations”, assuming the challenge of generating an activity in the territory, or claiming the role of the architect to be a professional, qualified to look for opportunities by “reading the territory in a different way”, “rethinking the territorial structure” and “reconciling technical infrastructures with social infrastructures”. It is also agreed that “there cannot be a globalized strategy, but rather a case-by-case analysis”, and the possibilities offered by technology, networks, internet, teleworking and other digital tools to offer new solutions are suggested. Finally, it is assumed that between the desire for a return to the rural and the entry into play of architecture must intermediate the emergence of a demand.¹³ This last conclusion seems to suggest an ancestral, demolishing and erroneous conviction that architecture is nothing without external promoters, assuming

that the architect can remain on the sidelines of the processes prior to the construction process, consolidating a narrow vision of the profession.

It is significant that the 15th edition of the Spanish Biennial of Architecture and Urbanism (BEAU) is entitled “Empty Spain. Spain full” and that, when the organizers try to synthesize the conclusions of the same as a preview, they insist on praising the object, which, although kind, is an object after all: “the works gathered in the exhibition belong to a small or medium scale in which the importance of materiality is appreciated, of a certain return to local means that bring architecture closer to the everyday life of citizens, and integrate in a natural way the idea of sustainability.”¹⁴

Some architecture schools try to adjust the objectives of their students' work to the Sustainable Development Goals (SDGs) set in the 2030 agenda of the United Nations (UN), and in many cases, they already incorporate themes associated with the recovery of the

la disponibilitat i la gestió sostenible de l'aigua, assegurar l'accés a energies assequibles, afavorir el creixement econòmic, sostingut, incliusiu i sostenible, desenvolupar infraestructures resilients promovent la industrialització inclusiva i sostenible fomentant la innovació, reduir les desigualtats a tots els nivells, aconseguir que els assentaments humans siguin incliusius, segurs i sostenibles, garantir les pautes de consum i de producció sostenibles, combatre el canvi climàtic, protegir, restaurar i promoure la utilització sostenible dels ecosistemes terrestres, promoure societats pacífiques i inclusives... Es pot concloure que els ODS suggereixen moltes de les claus que han de tindre's en consideració en la proposta de solucions.

Però, arribats a aquest punt, aquest estudi es qüestiona aqueix destí de la reflexió general cap a què fem o el com ho fem.¹⁵ Utilitzant la referència de Simon Sinek, potser seria preferible prioritzar per què ho fem. La pregunta òbviament es dirigeix a aquell individu que roman o part del territori en fase de despoblament, o, especialment, a aquell individu que des de la ciutat pot prioritzar aqueix destí, i no com una anècdota turística, sinó com una opció de vida.

Qui i per a què

En preguntar-nos sobre aqueix individu, apareix doncs un altre dubte clau: qui. D'ací el plantejament d'aquest estudi, que dirigeix la mirada cap a aqueixa generació de joves que protagonitzaran el present i el futur immediat.

Es pretén centrar l'atenció en la necessitat que la definició d'estratègies, a les quals després s'ajustaran les actuacions, nasquen d'una posada en qüestió dels paradigmes, fins i tot que recullen el conflicte de models equívocs.

Per exemple, en l'estudi de Marta i Xosé Somoza Medina¹⁶ es fa un seguiment a una de les receptes estrela que moltes administracions, empreses i particulars han cregut solució per a l'Espanya buidada: el turisme rural o de natura. La creença que aquesta activitat econòmica podria reemplaçar a les activitats agroramaderes i contenir l'emigració queda desvirtuada per

so-called emptied Spain, a term questioned to the extent that it is argued that said Spain was never full. Although these goals are analyzed independently, the reality is that they are interrelated and cannot be addressed without a global approach. The SDGs as a whole underlie any discussion that has to do with the case at hand, which helps to emphasize the importance of the topic: ensuring healthy lives, ensuring inclusive and equitable quality education, achieving gender equality, ensuring availability and sustainable management of water, ensuring access to affordable energy, fostering sustained, inclusive and sustainable economic growth, developing resilient infrastructure promoting inclusive and sustainable industrialization fostering innovation, reducing inequalities at all levels, making human settlements inclusive, safe and sustainable, ensuring sustainable consumption and production patterns, combating climate change, protecting, restoring and promoting the sustainable use of terrestrial ecosystems, promoting peaceful and inclusive societies. It therefore can be concluded that the SDGs suggest many of the keys to be taken into consideration when proposing solutions.

But, at this point, this study questions the shift of the general discussion to what we do or how we do it.¹⁵ Using Simon Sinek's reference, perhaps it would be preferable to prioritize reasons for why we do it. The question is obviously addressed to those individuals who remain and the parts of the territory under depopulation, and, especially, to those individuals who, from the city, can prioritize these locations, and not as a tourist destination, but as a lifestyle option.

Who and for what purpose?

In asking ourselves about this group, another fundamental issue arises: whom. Hence the approach of this study, which focuses on the young generation that will play a leading role in the present and the immediate future.

The aim is to focus attention on the need for defining strategies, to which the actions will then be adjusted, to be based on a questioning of the paradigms, including the conflict of mistaken models.

l'anàlisi de les dades de l'estudi efectuat pels autors. Els destins no acaben de despertar l'interés dels suposats visitants i no acaben d'eixir els números sobre la rendibilitat de les inversions. Allà on podria existir algun tipus de demanda, l'oferta és massa gran. Es detecta una elevada estacionalitat i crida l'atenció que els visitants més fidels siguin aquells units per laços afectius o patrimonials. En aquest sentit, els autors de l'estudi aposten per parar atenció a aquesta mena de visitant que, no obstant això, continua caracteritzant una activitat summament estacional.¹⁷

Si abordem una altra de les alternatives econòmiques habituals en les polítiques de dinamització del territori per mitjà de la generació d'ocupació, observem que domina la tendència del tradicional model de desenvolupament industrial, model que quasi sempre corre el risc de no establir una relació harmònica amb el context geogràfic en el qual s'implanta i que, en general, no acaba d'encaixar en el context econòmic global on tot es mesura sobre la base dels guanys que estan directament relacionades amb els costos de producció. La gran indústria difícilment se sent atreta per aquestes ofertes, quan precisament la tendència és la perversa deslocalització de la mateixa cap a països en vies de desenvolupament on la mà d'obra resulta més barata i les exigències normatives més laxes o inexistentes.

Si s'analitzen les mesures institucionals per al despoblament, molt condicionades pels pressupostos, es pot observar que aquestes prioritzen garantir uns mínims en les reivindicacions troncal de l'Espanya despoblada, ja siguin comunicacions, salut, educació...

En el cas, per exemple, de les línies d'acció plantejades per l'estratègia nacional enfront del repte demogràfic, es pretén garantir la funcionalitat dels territoris afectats, millorar la competitivitat, afavorir el desenvolupament de les noves activitats econòmiques, fomentar l'emprenedoria, afavorir l'assentament i fixació de població en el medi rural... Potser es pot retenir a part de la població perquè s'ha millorat la connectivitat amb el transport amb autobús, s'ha intensificat el desplegament territorial de la Guàrdia Civil, s'ha donat cobertura a més de 30 megabits per segon, s'ha millorat l'atenció primària, s'ha facilitat l'accés a escoles infantils de 0 a 3 anys, s'ha aportat formació especialitzada... Però, resolen totes aquestes mesures

For example, in the study of Marta and Xosé Somoza Medina,¹⁶ a follow-up is made to one of the star formulas that many administrations, companies and individuals have believed to be the solution for the emptied Spain: the rural or nature tourism. The belief that this economic activity could replace agricultural and livestock activities and contain emigration is undermined by the analysis of the data of the study carried out by the authors. The destinations do not arouse the interest of the supposed visitors and the numbers about the yield of the investments do not prove profitable. A high seasonality is detected and it is striking that the most reliable visitors are those linked by emotional or patrimonial ties. In this sense, the authors of the study are committed to focusing on this type of visitor who, nevertheless, continues to characterize a highly seasonal activity.¹⁷

If we address another of the usual economic alternatives in the policies of revitalization of the territory through the generation of employment, we observe that the tendency of the traditional model of industrial development dominates, a model that almost always runs the risk of not establishing a

harmonious relationship with the geographical context in which it is implanted and that, in general, does not quite fit in the global economic context where everything is measured on the basis of profits that are directly related to production costs. Large industry is hardly attracted by these offers, when the trend is precisely the tendency is the relocation of the same to developing countries where labor is cheaper and regulatory requirements are more lax or nonexistent.

If we analyze the institutional measures to combat depopulation, which are highly conditioned by the budgets, we can see that they prioritize guaranteeing a minimum in the core demands of depopulated Spain, be they communications, health or education.

In the case, for example, of the lines of action proposed by the national strategy to face the demographic challenge, the aim is to guarantee the functionality of the affected territories, improve competitiveness, favor the development of new economic activities, promote entrepreneurship, favor the settlement and fixation of the population in rural areas. Perhaps part

l'equació clau, i, especialment, a l'hora de retenir/atraure els joves? Realment ens hem preguntat quina és l'aspiració d'aquests joves als quals volem atraure a aquests territoris i si realment respondran als models, estratègies i fins i tot projectes concrets que preveiem desenvolupar?

Un estudi publicat en 2018 conclouia a partir de les dades dels baròmetres del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) de 2017 que l'edat i el nivell d'estudis no influïen en el grau de felicitat, però sí el gènere i la situació laboral. Es detectava que la felicitat s'associava amb l'accés a un lloc de treball i que el grau de felicitat era superior per part de les dones.¹⁸

És fonamental considerar que l'habitant madura, i que el jove que en el seu moment té unes il·lusions, les matisa o recondueix. És difícil traure conclusions d'estudis estadístics a partir de les respostes per estadis generacionals, i difícil deduir com evolucionarà el jove que ha nascut en un context concret en les seues successives etapes de maduresa. No obstant això, per exemple, sorprén que en un estudi realitzat per a la companyia d'assegurances MAPFRE¹⁹ es tragueren conclusions per col·lectius generacionals i es distingira a la generació Z (nascuts entre 1995 i 2010 segons l'estudi) dels *millennials*, per l'ordre de prioritats vitals. Mentre els primers prioritzaven independitzar-se, els segons prioritzaven una vida sense preocupacions. Les conclusions podrien tindre sentit en el marc dels interessos d'una companyia d'assegurances, però no permeten entendre si els primers tindrien les mateixes prioritats que els segons a igualtat d'edat. Quan aqueixes conclusions es trauen a més amb uns percentatges del 62% i el 65% respectivament, tampoc resulten especialment convincents. Què succeeix amb les inquietuds de la resta del col·lectiu? Estem parlant d'un 38% i un 35%. Precisament en el debat sobre l'Espanya despoblada no es tracta d'atraure el conjunt de la població, basta un mínim disposat a un plantejament de vida harmònic amb el que li ofereix el món rural.

of the population can be retained thanks to improved connectivity through bus transport, intensified territorial deployment of the Civil Guard, coverage of more than 30 megabits per second, improved primary care, access to nursery schools from 0 to 3 years of age or specialized training. But, would all these measures solve the key equation, especially when it comes to retaining/attracting young people? Have we really asked ourselves what is the aspiration of these young people whom we want to attract to these territories and whether they will really respond to the models, strategies and even concrete projects that we plan to develop?

A study published in 2018 concluded from data from the 2017 Sociological Research Center (CIS) barometers that age and level of studies did not influence the degree of happiness, but gender and employment status did. It was detected that happiness was associated with access to a job and that the degree of happiness was higher by women.¹⁸

It is essential to consider that the individual matures, and the young person, who once had certain illusions, qualifies or redirects them. It is difficult to

draw conclusions from statistical studies based on the responses by generational stages, and difficult to deduce how the young person born in a specific context will evolve in his or her successive stages of maturity. However, for example, it is surprising that a study carried out for the MAPFRE¹⁹ insurance company drew conclusions by generational groups and distinguished generation Z (born between 1995 and 2010 according to the study) from millennials, according to the order of their priorities in life. While the former prioritized becoming independent, the latter prioritized a carefree life. The conclusions might make sense in the context of the interests of an insurance company, but they do not allow us to understand whether the former would have the same priorities as the latter at the same age. When these conclusions are drawn with percentages of 62% and 65% respectively, they are not particularly convincing either. What about the concerns of the rest of the group? We are talking about 38% and 35%. Precisely in the debate on depopulated Spain it is not a question of attracting the whole of the population, it is enough a minimum willing to a harmonic approach of life with what the rural world offers.

L'estudi citat ressaltava que la principal prioritat dels joves era el "viure amb tranquil·litat" (61,95%). Aqueixa prioritat, que podria empatitzar amb el repte, es trontolla quan la segona prioritat és "guanyar molts diners" (56,65%), encara que no s'allunya molt d'una altra prioritat compatible amb la primera, "independitzar-se" (55,9%). Crida l'atenció que 8 de cada 10 no té entre les seues prioritats comprar-se una casa i, curiosament, quan se'ls pregunta pel destí dels seus estalvis, el 73% el guardaria per a imprevistos i el 44% el destinaria a viatjar. D'alguna forma s'observa una vocació nòmada, encara que, curiosament, frustrada, atés que tan sols el 12,2% considera que les famílies puguen tindre capacitat d'estalvi.

Si en un estudi genèric per a totes les edats els espanyols prioritzen la salut per damunt de tot (66,8%), però, en segon lloc, el fet de disposar de diners (56,3%) i el ser valorat en l'àmbit social (56,9%), sembla que l'estudi en el cas de la generació millennial a Espanya llança la sorprenent, per a alguns, prioritat de formar una família per damunt de buscar l'èxit professional. En aqueix sentit se'ns mostren uns joves que ofereixen un perfil genèric apte per a ocupar aqueix buit de les "terres incògnita", concepte utilitzat per Preuat i Pablo,²⁰ encara que contradictori en combinar variables aparentment contraposades –família-nomadisme–, o ingènues –viure la vida sense preocupacions–.

De totes maneres, cal intensificar els estudis implementant les variables de diversitat sobre una joventut que es caracteritza per desdoblejar la seua imatge, la qual cosa veritablement és i el que representa, de tal manera que les apetències o somnis que revela poden camuflar uns altres, com observem en els resultats parcials que comentem. Al mateix temps caldria incorporar en els estudis precisament la variable territorial, els indicadors de la qual, com ja s'ha comentat, resulten heterogenis. I és que no és el mateix plantejar la pregunta al jove urbanita o habitant d'un territori en ple desenvolupament digital que a un jove que ha nascut, viu i s'ha format en un territori amb dificultats en aquest sentit i que faria discutible la seua integració en el col·lectiu *millennial*. S'intueix molt diferent la resposta de l'un o l'altre. Un és susceptible de ser atret al "territori incògnita", l'altre, susceptible de ser retingut.

The aforementioned study highlighted that the main priority of young people was "to live in peace and quiet" (61.95%). This priority, which could empathize with the challenge, falters when the second priority is "earning a lot of money" (56.65%), although it is not far behind another priority compatible with the first, "becoming independent" (55.9%). It is striking that 8 out of 10 do not have among their priorities to buy a house and, curiously, when asked about the destination of their savings, 73% would keep it for contingencies and 44% would use it to travel. In a way, a nomadic vocation is observed, although, curiously, frustrated, given that only 12.2% consider that families have the capacity to save.

If in a generic study for all ages Spaniards prioritize health above all else (66.8%), but in second place the availability of money (56.3%) and being valued in the social sphere (56.9%), it seems that the study in the case of the millennial generation in Spain yields the surprising, for some, priority of forming a family above seeking professional success. In this sense, we see young people who offer a generic profile suitable

for filling the void of the "terra incognita", a concept used by Preciado and Pablo,²⁰ although contradictory in combining apparently opposing variables –family-nomadism–, or naive –living life without worries–.

In any case, it is necessary to strengthen the studies by introducing the variables of diversity on a youth that is characterized by splitting its image, what it really is and what it represents, in such a way that the desires or dreams it reveals can camouflage others, as we observed in the partial results we are commenting on. At the same time, the territorial variable, whose indicators, as we have already mentioned, are heterogeneous, should be incorporated into the studies. It is not the same to ask the question to a young urbanite or inhabitant of a territory in full digital development as to a young person who was born, lives and has been educated in a territory with difficulties in this regard and whose integration into the millennial group would be questionable. It seems that the response of one or the other is very different. One is likely to be attracted to the "terra incognita", the other is likely to be retained.

Precisament en els estudis estadístics crida l'atenció en aquest últim cas el biaix de gènere que precipita un major èxode femení del medi rural,²¹ encara que, com sostenen González i Gómez Benito,²² l'arrelament siga una cosa característica de la joventut rural, perquè un 60% de la joventut en aquest entorn assegura que es quedaria si poguera; un sentiment d'arrelament en el qual influeix la situació laboral o la condició d'estudiant.²³ Però aquestes variables afecten diferenciadament en funció del gènere. Així el desarrelament, segons aquests autors, acompanya a joves en atur i dones estudiants. També és fonamental la percepció del que s'interpreta com a vida en el món rural, als pobles, on encara sobreviu parcialment la tradicional connotació negativa en allò social. A pesar que la polaritat camp-ciutat s'ha anat diluint, aquesta no ha desaparegut, i el mite de la gran ciutat associat amb la joventut, la llibertat o les oportunitats, perviu en l'actualitat.

Fugint de les estadístiques i apel·lant a la història de l'humà, sembla que existeix un denominador comú del raonable. Es detecta una aspiració a l'estabilitat econòmica, no necessàriament lligada a l'estabilitat laboral. Es busca una vida saludable, amb una aspiració majoritària a compartir la vida amb un altre, encara que no siga en el marc de la família tradicional. No es descarta la perspectiva de la descendència com una cosa transcendent, encara que no es perceba la proximitat entre aqueixa possibilitat i el descentrament del jo, molt característic en aquesta joventut, però possiblement extensible a la cultura contemporània, on el jo s'eleva. S'aposta per l'experiència, que ha de caracteritzar-se per una vivència intensa que, possiblement, compensa aqueixa aspiració a la vida tranquil·la, sense contratemps. La natura i els espais oberts són una necessitat, i una obligació si apareixen els xiquets, perquè es necessita a prop o viure en ella. Tota la resta seria accessori, encara que no prescindible, perquè en la mesura que es fa inaccessible activa el desig.

Precisely in the statistical studies, the gender bias that precipitates a greater female exodus from rural areas²¹ is striking in the latter case, although, as González and Gómez Benito²² maintain, rootedness is something characteristic of rural youth, since 60% of young people in this environment say that they would stay if they could; a feeling of rootedness that is influenced by the employment situation or the condition of student.²³ But these variables have a different impact depending on gender. Thus, uprootedness, according to these authors, is more common among unemployed young people and female students. What is also fundamental is the perception of what is interpreted as life in the rural world, in the villages, where the traditional negative social connotation still partially survives. Although the rural-urban polarity has been diluted, it has not disappeared, and the myth of the big city associated with youth, freedom and opportunities still survives today.

Avoiding statistics and appealing to the history of the human, there seems to be a common denominator of reasonableness. We detect an aspiration for economic stability, not necessarily

linked to job stability. A healthy life is sought, with a majority aspiration to share life with another, even if it is not within the framework of the traditional family. The prospect of offspring as something transcendent is not discarded, although the link between this possibility and the decentering of the self, very characteristic of this youth, but possibly extensible to contemporary culture, where the self is elevated, is not perceived. It is committed to experience, which should be characterized by an intense experience that, possibly, compensates this aspiration for a quiet life, without setbacks. Nature and open spaces are a necessity, and an obligation if children appear, since it is necessary to be close to it or to live in it. Everything else would be an accessory, although not dispensable, since, to the extent that it becomes inaccessible, it triggers the desire.

Lifestyle-related migration (LRM)

We are interested in focusing on a new type of migrant who is not motivated by economic reasons but by quality of life and lifestyle, in what has been

La migració lligada a l'estil de vida (MLEV)

Ens interessa centrar l'atenció en un nou tipus de migrant no mogut per una motivació econòmica sinó per la qualitat i l'estil de vida, en el que s'ha definit com a *lifestyle migration*. Es detecta a partir de l'estudi de Lardiés-Bosc i Castelló²⁴ que això no és alié a zones rurals d'Aragó, per exemple, i encara que el fenomen migratori és molt divers, molts responen a aquest col·lectiu. Si bé el component econòmic entra en joc, perquè es tracta d'una població econòmicament activa, els seus motius fonamentals s'amaguen en la cerca de desconnèxió, no com un procés de fugida, que podria ser-ho, sinó com una cerca d'experiències "reals", "autèntiques" que no es presenten en la vida quotidiana a la qual estaven acostumats. En molts casos es recuperen determinades situacions d'oci o de trobada amb la suposada vida rural idíl·lica. No obstant això, l'arribada d'aquesta nova població al context rural, deguda precisament a la reestructuració d'aquest món en l'era global, afecta demogràfica, social, econòmicament i culturalment al lloc d'acolliment. Les característiques del migrant són molt diferents de les de la població tradicional, la manera de relacionar-se i habitar, que planteja un horitzó a analitzar.²⁵

Crida l'atenció aquest estudi parcial escomés en aquells punts del món rural aragonés on s'ha detectat una dinàmica migratòria positiva, que ens ofereix un panorama de la transformació del món rural a partir de la transformació de les ocupacions, de les motivacions i dels vincles que se sostenen amb l'urbà. El conjunt de migrants en aquests llocs, òbviament, és divers, i tan sols una part respon al perfil del qual denominem migració lligada a l'estil de vida (MLEV), procedent de l'entorn urbà buscant un nou escenari de vida. L'estudi demogràfic dels autors va demostrar un equilibri de sexes i representació de totes les edats, des de joves a ancians. Destaca el grup d'immigrants joves i de mitjana edat. La majoria té estudis secundaris i bastants universitaris (23,4%). En general el repte es planteja en parella (70%) i la migració es dirigeix a llocs ja coneguts. Contràriament al que es puga pensar, el 95% dels migrants era d'origen espanyol. Una qüestió determinant en el sosteniment d'aquesta població es fixa en

defined as lifestyle migration. The study by Lardiés-Bosque and Castelló shows that this is not alien to rural areas of Aragon, for example, and although the migratory phenomenon is very diverse, many of them belong to this group. Although the economic component comes into play, since this is an economically active population, their fundamental motives are hidden in the search for disconnection, not as a process of escapism, which it could be, but rather as a search for "real", "authentic" experiences that are not present in the daily life to which they were accustomed. In many cases, certain leisure situations or encounters with the supposedly idyllic rural life are restored. However, the arrival of this new population in the rural context, due precisely to the restructuring of this world in the global era, affects the host place demographically, socially, economically and culturally. The characteristics of the migrant are very different from those of the traditional population, the way of relating and living, which poses a horizon to be analyzed.²⁵

This partial study undertaken in those parts of the Aragonese rural world where a positive migratory

dynamic has been detected, offers us a panorama of the transformation of the rural world based on the transformation of occupations, motivations and links with the urban world. The group of migrants in these places is obviously diverse, and only a part responds to the profile of what we call Lifestyle-Related Migration (LRM), coming from the urban environment in search of a new life scenario. The authors' demographic study showed a balance of sexes and representation of all ages, from young to old. The group of young and middle-aged immigrants stands out. The majority have secondary education and quite a lot of university education (23.4%). In general, the challenge is posed as a couple (70%) and migration is directed to places already familiar to them. Contrary to what one might assume, 95% of the migrants were of Spanish origin. A determining factor in the sustainability of this population is the fact that 76.1% of those surveyed were employed at the time of the survey. The study in the case of Aragon allows us to detect a transformation in the labor scenario where traditionally the professions linked to the extraction of primary resources predominated. Services are the dominant activity

el fet que el 76,1% dels enquestats disposava de treball en el moment de l'enquesta. L'estudi en el cas d'Aragó permet detectar una transformació en l'escenari laboral on tradicionalment predominaven les professions vinculades amb l'explotació de recursos primaris. L'activitat de serveis és la dominant (turisme, 3,2%; transport, 2,1%; banca, 8,9%; serveis públics, 22,1% i comerç i hostaleria, 32,7%). El 93% declara desplaçar-se al lloc de treball, encara que ja es troba una mostra de 4,7% teletreballant, amb desplaçaments una o dues vegades al mes, des de zones d'Osca o Teruel a ciutats com València o Barcelona, on s'allotja l'empresa matriu. En aquest col·lectiu destaquen un 32,3% d'autònoms que valora la llibertat aconseguida, perquè pot organitzar el seu temps sense dependre d'uns altres. Però el destí d'aquests autònoms se centra en el turisme rural, negocis d'hostaleria, com a bars o restaurants, desenvolupament d'activitats artesanals i la seua comercialització, o negocis lligats als esports d'aventura.

Crida l'atenció que majoritàriament existisca un vincle previ amb el nou lloc d'assentament (54,4%), per ser aquests individus originaris (21,8%), per ser-ho el seu cònjuge (18,5%) o per conèixer-lo per una experiència turística (19,3%).

El transvasament de residència des d'un entorn urbà al rural en aquest cas és matisat amb el rerefons d'una motivació econòmica, per exemple, un canvi de treball (20,4%), cerca de treball (25,6%), o accés a habitatges més econòmics (7,9%). No obstant això, les motivacions en general i en altres contextos per a aquesta mena de migració permeten distingir aspectes de tipus geogràfic-ecològic, ideològic, econòmic o social. S'observa en aquest estudi d'Aragó que es parla d'una migració per raons ambientals (14,9%) o cerca de major qualitat de vida (2,4%). Entre els factors a valorar del canvi apareixen la "tranquil·litat en la forma de vida" (51,8%), "el caràcter i idiosincràsia de la gent" (10,7%) o la "seguretat ciutadana" (10,7%). Aquest estudi, al mateix temps, permet revelar els conflictes que es generen des del punt de vista social, quan es produeix un contrast entre els nivells professionals o socioeconòmics dels nouvinguts i els residents, que pot aconseguir a la diferència d'habitatges, on el tipus d'habitatge més confortable que plantegen, en moltes ocasions aïllada, contrasta amb la tradicional casa de poble, amb les seues limitacions. Encara que en general els nouvinguts

(tourism, 3.2%; transport, 2.1%; banking, 8.9%; public services, 22.1% and commerce and hotel and catering, 32.7%). A sample of 93% declared that they commute to work, although there was already a sample of 4.7% working remotely, commuting once or twice a month, from areas of Huesca or Teruel to cities such as Valencia or Barcelona, where the parent company is located. In this group, 32.3% of the self-employed value the freedom they have achieved, since they were able to organize their time without depending on others. But the destination of these self-employed individuals was centered on rural tourism, hospitality businesses, such as bars or restaurants, the development of craft activities and their commercialization, or businesses linked to adventure sports.

It is noteworthy that most of them have a previous link with the new place of settlement (54.4%), either because they are natives (21.8%), or because their companion is (18.5%) or because they knew it from a tourist experience (19.3%).

The transfer of one's residence from an urban to a rural environment in this case is qualified by an economic motivation, for example, a change of job (20.4%), job search (25.6%), or access to cheaper housing (7.9%). However, the general motivations for this type of migration and in other contexts allow us to distinguish aspects of a geographically ecological, ideological, economic or social nature.²⁶ In this study of Aragon, it is observed that there is talk of migration for environmental reasons (14.9%) or the search for a better quality of life (2.4%). Among the factors to be valued for change are "tranquility in the way of life" (51.8%), "the character and idiosyncrasy of the people" (10.7%) or "public safety"²⁷ (10.7%). This study, at the same time, allows revealing the conflicts that are generated from the social point of view, when there is a contrast between the professional or socioeconomic levels of the newcomers and the residents, which can reach the difference in housing, where the more comfortable type of housing they propose, often isolated, contrasts with the traditional village house, with its limitations. Although newcomers generally miss

troben a faltar determinats serveis als quals estaven acostumats en la vida urbana, solen reconèixer que arriben al seu nou lloc conscients de les limitacions que es trobaran. Aquesta manca de serveis és considerada per un 34% el pitjor aspecte del trasllat: dependència del vehicle particular, necessitat de millors connexions a internet per a no dependre dels trasllats per a gestions, etc. Finalment, es produeix entre els conflictes un desacord quant a la manera de veure les polítiques públiques bàsiques, les demandes a satisfer i la definició de la identitat col·lectiva, perquè antics residents, treballadors temporals o propietaris de segona residència difereixen en les seues prioritats. En l'experiència d'Aragó, la integració amb la població local sembla bona (44,8%) o molt bona (50,6%).²⁸

Conclusions

El present estudi es plantejava recollir les claus de la nova generació de joves que en les pròximes dècades seran protagonistes principals dels escenaris urbans i rurals. Es tracta d'una generació nascuda en el marc de la globalització, en plena era digital i sacsejada per crisis permanents. No obstant això, malgrat la infinitat d'estudis estadístics consultats, es detecten contradiccions en els resultats, a més d'una tendència a diluir el límit entre la mirada global i local. Les consultes estadístiques es limiten a recollir respostes a preguntes encaminades en direccions contraposades. Amb bastant probabilitat recullen falses respostes que camuflen la resposta real, i sense tindre en compte el condicionament del context en una fase de la vida on la insatisfacció de l'immediat condiciona els desitjos. Per posar un exemple, no es pot donar credibilitat a una enquesta on més del 50% dels enquestats defensen l'amor per les seues mascotes, sense que en aquesta es revele en cap moment el drama del maltractament i abandó massiu d'aquestes.²⁹ De la mateixa manera, es pot recollir l'escàs interès d'un *millennial* per una casa en propietat, però no sense sostenir al mateix temps que les limitacions econòmiques li impedeixen aspirar a ella i, d'ací, la seua preferència per altres maneres de resoldre l'allotjament: lloguers, lofts compartits, soterranis-habitatge... És llavors quan apareix el concepte de resiliència, que pot ser perfectament assignat a aquesta

certain services to which they were accustomed in urban life, they usually recognize that they arrive at their new place aware of the limitations they are going to find. This lack of services is considered by 34% as the worst aspect of the move: dependence on private vehicles, the need for better internet connections so as not to depend on transfers for business transactions, etc. Finally, there is a disagreement between the conflicts regarding the way of seeing basic public policies, the demands to be satisfied and the definition of the collective identity, since former residents, temporary workers or second home owners differ in their priorities. In Aragon's experience, integration with the local population seems to be good (44.8%) or very good (50.6%).²⁸

Conclusions

The main purpose of this study has been to gather the keys to the new generation of young people who will be the main protagonists of urban and rural scenarios in the coming decades. It is a generation

born in the context of globalization, in the midst of the digital era and shaken by permanent crises. However, despite the countless statistical studies consulted, there are contradictions in the results, as well as a tendency to blur the boundary between the global and local gaze. Statistical consultations are limited to collecting answers to questions that point in opposite directions. They are quite likely to collect false answers that camouflage the real answer, and without taking into account the conditioning of the context in a phase of life where the dissatisfaction of the immediate conditions they desire. To give an example, it is not possible to give credibility to a survey where more than 50% of the respondents defend the love for their pets, without revealing at any time the drama of massive mistreatment and abandonment of pets.²⁹ In the same way, it is possible to pick up the scarce interest of a millennial for a house in property, but not without sustaining at the same time that the economic limitations prevent them from aspiring to it and, hence, their preference for other ways of solving housing: rentals, shared apartments or basement-housing. It is then when the concept

generació, capaç de projectar en les seues respostes una adaptació dels seus desitjos a la realitat a la qual ha d'enfrontar-se.

Assumit aquest fet, es pot concloure que les enquestes consultades llancen una caracterització generacional en aquest moment particular. Molts en aquesta generació semblen volàtils, volubles i versàtils en el consum, àvids per l'experiència, que ha de ser emocional, participativa i entretinguda. En aquest sentit, allò breu i emocional és traslladat fins i tot al món de la relació de parella. Prioritzen la formació i aconseguir la seguretat econòmica, que no tenen, abans de fer altres passos, com formar una família. Aparenten per les seues respostes una certa sensibilitat ambiental, però estan submergits en un món de consum insostenible. Són adaptables al fet col·laboratiu, hiperconnectats i consumidors de continguts, on, quan i com volen.

A l'hora de plantejar-se un treball demostren predilecció pels horaris flexibles, la possibilitat de treballar des de casa i que se'ls reconega per rendiment. Consideren tindre un sentit crític i exigent, així com consideren ser conscients del context que els ha tocat viure i el seu paper en el futur immediat; coneixedors de conceptes com la globalització, refugiats i feminisme. Enfront d'altres generacions es detecten detalls com que un 63% de la generació faça donacions a organitzacions sense ànim de lucre i un 80% aspire a ser ciutadà actiu. Però, descoratjadorament, diverses enquestes recullen que es reconeixen intel·ligents, potser pel seu hàbil maneig d'aplicacions o el mer fet de reconèixer respostes gràcies al fet que aquestes li les faciliten.

Aquesta suma d'afirmacions, que naixen de les respostes a la infinitat d'enquestes que han centrat la seua mirada en els *millennials*, no deixen de llançar dubtes sobre l'obvietat de la resposta, no d'una generació, sinó de qualsevol individu format en el món global, en la tecnologia i en la inseguretat d'un món en crisi.

L'anàlisi dels fenòmens de despoblament a l'Espanya rural, combinat amb l'anàlisi de les polítiques administratives, disperses i centrades en el quin i el com, més que en el

of resilience appears, which can be perfectly assigned to this generation, capable of projecting in their answers an adaptation of their desires to the reality they have to face.

Based on these findings, it can be concluded that the surveys consulted yield a generational characterization at this particular moment. Many in this generation seem unpredictable, fickle and versatile in consumption, avid for the experience, which must be emotional, participatory and entertaining. In this sense, the brief and emotional is transferred even to the world of the couple relationship. They prioritize their education and economic security, which many do not have, before taking other steps, such as starting a family. Their responses make them appear to have a certain environmental sensitivity, but they are immersed in a world of unsustainable consumption. They are adaptable to the collaborative, hyperconnected and consumers of content, where, when and how they want. When it comes to considering a job, they show a predilection for flexible schedules, the possibility of working from home and being

recognized for performance. They consider themselves to have a critical and demanding spirit, as well as being aware of the context in which they live and their role in the immediate future; they are familiar with concepts such as globalization, refugees and feminism. Compared to other generations, 63% of the generation donates to non-profit organizations and 80% aspire to be active citizens. But, dishearteningly, several surveys show that they recognize themselves as intelligent, perhaps due to their adept handling of apps or simply by recognizing the answers because they are made easy for them.

This sum of statements, born from the answers to the countless surveys that have focused their gaze on millennials, do not fail to cast doubts on the obviousness of the answer, not of a generation, but of any individual trained in the global world, in technology and in the insecurity of a world in crisis.

The analysis of the phenomena of depopulation in rural Spain, combined with the analysis of administrative policies, dispersed and focused on

per a què o per a qui, tampoc permeten augurar un bon maridatge.

La cultura de la immediatesa, l'aspiració a una vida sense preocupacions i un sentit de la vida basat en l'experiència intensa no semblen avinguts amb els valors tradicionals del món rural.

No obstant això, l'anàlisi del fenomen de la migració lligada a l'estil de vida permet dilucidar una possibilitat per a tots aquells que, o se'n surten de les estadístiques, o bé poden combinar, gràcies a la tecnologia i noves modalitats de treball associades, una vida en l'entorn rural, pal·liant moltes de les necessitats vitals que, segons les estadístiques, caracteritzen als *millennials* en el món virtual: teletreball, experiències, contactes socials...

Aquest exercici d'associació generacional amb el fenomen del despoblament rural planteja una mirada crítica cap al concepte contemporani tan enaltit de la resiliència per a recuperar el concepte de resistència, en la defensa i assumpció de determinats valors tradicionals que podrien permetre la verdadera revaloració del camp i allò rural. El món rural pot acollir a molts, amb els seus avantatges i inconvenients. És tasca de les administracions atenuar les adversitats i és tasca del nou poblador assumir aquelles que mai podran dissociar-se del rural, ser sensible a elles i defensar-les.

Assumida la possibilitat que el món rural pugui nodrir-se d'un flux de joves corresponents a aquesta generació d'acord amb una migració lligada a l'estil de vida, seria convenient analitzar la manera en què aquests nous pobladors defineixen, transcorregut un temps, la seua adaptació al context. Tant si tracten d'importar amb rigidesa el seu antic model de vida urbanita com si ho abandonen per a assumir, d'una manera romàntica, l'estil de vida de la tradició rural, es presumeix que l'experiència manque d'èxit. Les característiques particulars de la joventut en el context contemporani ofereixen l'esperança de nous models híbrids, on el migrant pugui satisfer les seues necessitats i aconseguir els seus propòsits vitals en un context més amigable i respectuós amb el planeta.

the what and the how, rather than on the for what or for whom, do not promise a good combination either.

The culture of immediacy, the aspiration for a carefree life and a sense of life based on intense experience do not seem to be in harmony with the traditional values of the rural world.

However, the analysis of the phenomenon of migration linked to lifestyle allows us to shed light on a possibility for all those who either fall outside the statistics, or who, thanks to technology and new forms of associated work, can combine a life in the rural environment, alleviating many of the vital needs that, according to statistics, characterize the millennials in the virtual world: telework, experiences or social relations.

This association between generations and the phenomenon of rural depopulation raises a critical look at the highly acclaimed contemporary concept of resilience in order to recover the concept of resistance, in the defense and assumption of

certain traditional values that could allow the true reevaluation of the countryside and the rural world. The rural world can accommodate many, with its advantages and disadvantages. It is the task of the administrations to attenuate the adversities and it is the task of the new settlers to assume those that can never be dissociated from the rural world, to be sensitive to them and to defend them.

Assuming the possibility that the rural world can be nourished by a flow of young people corresponding to this generation in accordance with a migration linked to the lifestyle, it would be convenient to analyze the way in which these new settlers define, after some time, their adaptation to the context. Whether they try to rigidly import their old model of city life or abandon it to assume, in a romantic way, the lifestyle of the rural tradition, the outcome is presumed to be unsuccessful. The particular characteristics of youth in the contemporary context offer hope for new hybrid models, where the migrant can satisfy his or her needs and achieve his or her life purposes in a more friendly and planet-friendly context.

Notes

- ¹ Raúl Lardiés-Bosque i Ana Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón* (Cartagena: Universidad Politécnica de Cartagena, 2015), 243-258
- ² Planeta Responsable, "Ni ninis generación perdida, ni ninis," *Objetivo Bienestar*, 13 octubre, 2016, accés 5 juny, 2022, https://www.objetivobienestar.com/ideas-para-vivir-mejor/ni-generacion-perdida-ni-ninis_10379_102.html
- ³ Roser Ferrer, "Los millennials, ¿quiénes son?," CaixaBank Research IM04, abril 2018, 33
- ⁴ Nicolás P. Ortiz de Solórzano, "El narcisismo de los millenials, ese mito," *El País*, 28 maig, 2016, accés 25 maig, 2022, https://elpais.com/cultura/2016/05/26/actualidad/1464296747_284219.html; Antonio Villarreal, "La ciencia desmonta el mito: los 'millennials' no son la generación más narcisista," *El Confidencial*, 15 octubre, 2017, https://elconfidencial.com/tecnologia/ciencia/2017-10-15/millenials-no-narcisismo-psicologia_1460657/, accés 7 maig de 2022.
- ⁵ Raúl Salgado, "Los 'centennials' prefieren el trabajo presencial y los 'millennials' el teletrabajo" *Think Big/Empresas*, 18 noviembre, 2020 en <https://empresas.blogthinking.com/teletrabajo-centennials-millennials/>, acceso 1 noviembre, 2022; Ministerio de tecnologías de la información y las comunicaciones del gobierno de Colombia, "La generación Millennial prefiere el teletrabajo," 2021 en <https://www.teletrabajo.gov.co/622/w3-article-15487.html>, accés 1 novembre de 2022
- ⁶ Iñaki Ortega, *Millennials. Inventa tu empleo* (Logroño: Universidad Internacional de la Rioja, 2014), 14
- ⁷ "The Deloitte global 2022 gen Z & Millennial survey," Deloitte, accés 8 juny, 2022, <https://www2.deloitte.com/es/es/pages/human-capital/articles/encuesta-millennial.html>
- ⁸ Belén Herrera Crespo, *El desierto demográfico. Análisis y estrategias de regeneración urbana para luchar contra la despoblación en la Comunitat Valenciana* (Treball Final de Grau, Universitat Politècnica de València, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura, 2020), 23
- ⁹ *Ibid.*, 23
- ¹⁰ Acordada en la VI Conferència de Presidents de gener de 2017, les directrius generals del qual van ser aprovades en el Consell de Ministres del 29 de març de 2019, s'enfrontava al repte del despoblament, l'envelliment i els efectes de la població flotant
- ¹¹ Belén Herrera Crespo, *El desierto demográfico. Análisis y estrategias de regeneración urbana para luchar contra la despoblación en la Comunitat Valenciana* (Treball Final de Grau, Universitat Politècnica de València, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura, 2020), 50
- ¹² *Ibid.*, 64

Footnotes

- ¹ Raúl Lardiés-Bosque and Ana Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón* (Cartagena: Universidad Politécnica de Cartagena, 2015), 243-258
- ² Planeta Responsable, "Ni ninis generación perdida, ni ninis," *Objetivo Bienestar*, 2016 October 13, accessed 2022 June 5, https://www.objetivobienestar.com/ideas-para-vivir-mejor/ni-generacion-perdida-ni-ninis_10379_102.html
- ³ Roser Ferrer, "Los millennials, ¿quiénes son?," CaixaBank Research IM04, 2018 April, 33
- ⁴ Nicolás P. Ortiz de Solórzano, "El narcisismo de los millenials, ese mito," *El País*, 2016 May 28, accessed 2022 May 25, https://elpais.com/cultura/2016/05/26/actualidad/1464296747_284219.html; Antonio Villarreal, "La ciencia desmonta el mito: los 'millennials' no son la generación más narcisista," *El Confidencial*, 2017 October 15, https://elconfidencial.com/tecnologia/ciencia/2017-10-15/millenials-no-narcisismo-psicologia_1460657/, accessed 2022 May 7.
- ⁵ Raúl Salgado, "Los 'centennials' prefieren el trabajo presencial y los 'millennials' el teletrabajo" *Think Big/Empresas*, 2020 November 18 on <https://empresas.blogthinking.com/teletrabajo-centennials-millennials/>, accessed 2022 November 1; Ministerio de tecnologías de la información y las comunicaciones del gobierno de Colombia, "La generación Millennial prefiere el

teletrabajo," 2021 on <https://www.teletrabajo.gov.co/622/w3-article-15487.html>, accessed 2022 November 1

- ⁶ Iñaki Ortega, *Millennials. Inventa tu empleo* (Logroño: Universidad Internacional de la Rioja, 2014), 14
- ⁷ "The Deloitte global 2022 gen Z & Millennial survey," Deloitte, accessed 2022 June 8, <https://www2.deloitte.com/es/es/pages/human-capital/articles/encuesta-millennial.html>
- ⁸ Belén Herrera Crespo, *El desierto demográfico. Análisis y estrategias de regeneración urbana para luchar contra la despoblación en la Comunitat Valenciana* (Final Degree Project, Universitat Politècnica de València, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura, 2020), 23
- ⁹ *Ibid.*, 23
- ¹⁰ Agreed at the VI Conference of Presidents in January 2017, whose general guidelines were approved by the Council of Ministers on 29 March 2019, it faced the challenge of depopulation, ageing and the effects of the floating population.
- ¹¹ Belén Herrera Crespo, *El desierto demográfico. Análisis y estrategias de regeneración urbana para luchar contra la despoblación en la Comunitat Valenciana* (Final Degree Project, Universitat Politècnica de València, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura, 2020), 50
- ¹² *Ibid.*, 64
- ¹³ María Fernández Peláez, "Expertos debaten sobre la arquitectura y la España vaciada en el BigMat Day," *Arquitectura*

- 13 María Fernández Peláez, "Expertos debaten sobre la arquitectura y la España vaciada en el BigMat Day," *Arquitectura y Construcción*, 18 març, 2020 <https://www.interempresas.net/construccion/articulos/299165-expertos-debaten-sobre-la-arquitectura-y-la-espana-vaciada-en-el-bigmat-day>
- 14 "España Vacía, España Llena," Conciliación de la arquitectura con la sociedad," XV BEAU, accés 3 juliol, 2021, <https://tectonica.archi/articulos/xv-beau-espana-vacia-espana-llena-conciliacion-de-la-arquitectura-con-la-sociedad/>
- 15 Simon Sinek, *Start with Why: How Great Leaders Inspire Everyone to Take Action* (New York: Portfolio Penguin, 2004), 7
- 16 Marta Somoza Medina i Xosé Somoza Medina, "Resiliencia territorial y sostenibilidad en la España vaciada," en *Sostenibilidad turística: overtourism vs undertourism*. Editat per G. X. Pons et al. (Palma de Mallorca: Societat d'Història Natural de les Balears, 2020), 31-42
- 17 Ibid., 40
- 18 Estela Núñez Barriopedro, Rafael Ravina Ripoll, i Eduardo Ahumada Tello, "Análisis de la situación actual de la felicidad corporativa de los millennials en España, desde el barómetro del Centro de Investigaciones Sociológicas," *Revista Académica ECO*, no. 18 (2018): 1-22
- 19 Estudi realitzat per a MAPFRE de Sondea. *La Vanguardia*, 30 desembre, 2019, accés 19 maig, 2022 <https://www.lavanguardia.com/vida/20191230/472541867700/prioridades-jovenes-espanoles-independizarse-vivir-vida-preocupaciones.html>
- 20 Jaime Preciado Coronado i Pablo Uc, "La construcción de una geopolítica crítica desde América Latina y el Caribe. Hacia una agenda de investigación regional," *Revista Geopolítica 1*, no. 1 (2020): 65-94
- 21 Cecilia Díaz Méndez, "Aproximaciones al arraigo y al desarraigo femenino en el medio rural: mujeres jóvenes en busca de una nueva identidad rural," *Papers: revista de sociología*, no. 75 (2005): 63-84
- 22 Juan Jesús González, Cristóbal Gómez Benito, *Juventud rural 2000* (Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Instituto de la Juventud, 2002)
- 23 Díaz Méndez, "Aproximaciones al arraigo y al desarraigo femenino en el medio rural: mujeres jóvenes en busca de una nueva identidad rural," 65
- 24 Lardiés-Bosque i Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*, 243-258
- 25 Ibid., 256
- 26 Louise Meijering, Paulus P.P. Huigen, i Bettina van Hoven, "Intentional communities in rural spaces," *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 98*, no. 1 (Febrer 2007): 42-52; Lardiés-Bosque i Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*, 253
- 27 Lardiés-Bosque i Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*, 254
- 28 Ibid., 255
- 29 Sr Perro.com, accés 28 maig, 2022, <https://www.srperro.com>

y *Construcción*, 2020 march 18, <https://www.interempresas.net/construccion/articulos/299165-expertos-debaten-sobre-la-arquitectura-y-la-espana-vaciada-en-el-bigmat-day>

- 14 "España Vacía, España Llena," Conciliación de la arquitectura con la sociedad," XV BEAU, accessed 2021 July 3, <https://tectonica.archi/articulos/xv-beau-espana-vacia-espana-llena-conciliacion-de-la-arquitectura-con-la-sociedad/>
- 15 Simon Sinek, *Start with Why: How Great Leaders Inspire Everyone to Take Action* (New York: Portfolio Penguin, 2004), 7
- 16 Marta Somoza Medina i Xosé Somoza Medina, "Resiliencia territorial y sostenibilidad en la España vaciada," on *Sostenibilidad turística: overtourism vs undertourism*. Edited by G. X. Pons et al. (Palma de Mallorca: Societat d'Història Natural de les Balears, 2020), 31-42
- 17 Ibid., 40
- 18 Estela Núñez Barriopedro, Rafael Ravina Ripoll and Eduardo Ahumada Tello, "Análisis de la situación actual de la felicidad corporativa de los millennials en España, desde el barómetro del Centro de Investigaciones Sociológicas," *Revista Académica ECO*, no. 18 (2018): 1-22
- 19 Study conducted by MAPFRE of Sondea. *La Vanguardia*, 2019 December 30, accessed 2022 May 19, <https://www.lavanguardia.com/vida/20191230/472541867700/prioridades-jovenes-espanoles-independizarse-vivir-vida-preocupaciones.html>
- 20 Jaime Preciado Coronado and Pablo Uc, "La construcción de una geopolítica crítica desde América Latina y el Caribe. Hacia una agenda de investigación regional," *Revista Geopolítica 1*, no. 1 (2020): 65-94
- 21 Cecilia Díaz Méndez, "Aproximaciones al arraigo y al desarraigo femenino en el medio rural: mujeres jóvenes en busca de una nueva identidad rural," *Papers: revista de sociología*, no. 75 (2005): 63-84
- 22 Juan Jesús González, Cristóbal Gómez Benito, *Juventud rural 2000* (Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Instituto de la Juventud, 2002)
- 23 Díaz Méndez, "Aproximaciones al arraigo y al desarraigo femenino en el medio rural: mujeres jóvenes en busca de una nueva identidad rural," 65
- 24 Lardiés-Bosque and Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*, 243-258
- 25 Ibid., 256
- 26 Louise Meijering, Paulus P.P. Huigen, i Bettina van Hoven, "Intentional communities in rural spaces," *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 98*, no. 1 (Febrer 2007): 42-52; Lardiés-Bosque and Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*, 253
- 27 Lardiés-Bosque i Castelló Puig, *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*, 254
- 28 Ibid., 255
- 29 Sr Perro.com, accessed 2022 May 28, <https://www.srperro.com>

Bibliografía

Bibliography

- Díaz Méndez, Cecilia. "Aproximaciones al arraigo y al desarraigo femenino en el medio rural: mujeres jóvenes en busca de una nueva identidad rural." *Papers: revista de sociología*, no. 75 (2005): 63-84
- Ferrer, Roser. "Los millennials, ¿quiénes son?." CaixaBank Research IM04, abril 2018, 32-33
- González, J. J. i Gómez Benito, C. *Juventud rural 2000*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Instituto de la Juventud, 2002
- Herrera Crespo, Belén. *El desierto demográfico. Análisis y estrategias de regeneración urbana para luchar contra la despoblación en la Comunitat Valenciana*. Treball Final de Grau, Universitat Politècnica de València, Escuela Técnica Superior de Arquitectura, 2020
- Lardiés-Bosque, Raúl i Ana Castelló Puig. *Migraciones ligadas al estilo de vida en zonas rurales de Aragón*. En I Congreso Internacional Migraciones contemporáneas, territorio y urbanismo. Actas del Congreso Internacional, Cartagena, 9 y 10 de julio de 2015, 243-258. Universidad Politécnica de Cartagena, Servicio de Documentación, 2015
- Meijering, L., Paulus P.P. Huigen, i Bettina van Hoven. "Intentional communities in rural spaces." *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 98, no. 1 (2007): 42-52
- Monreal Bosch, Pilar, Arantza del Valle Gómez, i Bernat Serda Ferrer. "Los grandes olvidados: las personas mayores en el entorno rural." *Intervención Psicosocial* 18, no. 3 (2009): 269-277
- Núñez Barriopedro, Estela, Rafael Ravina Ripoll, i Eduardo Ahumada Tello. "Análisis de la situación actual de la felicidad corporativa de los millennials en España, desde el barómetro del Centro de Investigaciones Sociológicas." *Revista Académica ECO*, no. 18 (2018): 1-22
- Ortega, Iñaki. *Millennials. Inventa tu empleo*. Logroño: Unir. Universidad Internacional de la Rioja, 2014
- Pons, G.X., Blanco-Romero, Asunción Blanco-Romero, Libertad Troitiño Torralba i Macià Blázquez Salom. *Sostenibilidad Turística: overtourism vs undertourism*. Palma de Mallorca: Monografíes de la Societat d'Història Natural de les Balears, 2020
- Preciado, J. i Pablo Uc. "La construcción de una geopolítica crítica desde América Latina y el Caribe. Hacia una agenda de investigación regional." *Revista Geopolítica* 1, no. 1 (2020): 65-94
- Rodríguez-Rejas, María José, i Enrique Javier Díez-Gutiérrez. "Territorios en disputa: un estudio de caso en la España vaciada." *Ciudad y territorio. Estudios territoriales* LIII, no. 208 (2021): 371-390
- Sinek, Simon. *Start with Why: How Great Leaders Inspire Everyone to Take Action*. New York: Portfolio Penguin, 2004
- Somoza Medina, Marta , i Xosé Somoza Medina. "Resiliencia territorial y sostenibilidad en la España vaciada." En *Sostenibilidad turística: overtourism vs undertourism*. Editado por G. X. Pons et altr. Palma de Mallorca: Societat d'Història Natural de les Balears, 2020